

FERDINANDY GYÖRGY

A csapat

A világban, amibe beleszülettem, még játszottak a gyerekek. Együtt: a kertek alatt mindig volt egy kalyiba, vagy valami sűrű bokor. Egy vén diófa, aminek fészket lehetett rakni az ágaiban.

Nekünk az almásládák illatos léceiből eszkábált házat Jankovszki úr, a kertész. Azokban az időkben nagy, lapos ládákból érkeztek a polgári otthonokba az almák, nagyanyám kiszedegette és sorbaállította őket a szekrény tetején.

A ládákat pedig felhasogatták, amíg csak ez a házépítés eszükbe nem jutott. Mi öcsémrel attól fogva itt, a sufnyiban rejtegettük a gyufát és az aranyfilteres virginia-cigarettát. A csúzlit és a házi készítésű bodza-sípöt.

És itt alakult meg Fehér Sas csapata. A nagyvilágban akkor már dübörgött a háború, természetes volt, hogy a mi korosztályunk is szövetségesekeket keresett.

Nem voltunk sokan, öcsém és Pap Jóska mellett egy Frédi nevű kövér szomszédgyerek. Azt, hogy szomszéd, nem szó szerint kell érteni. Jóska és Frédi lent laktak a Vércse utca sarkán, ott, ahol nem volt se kertész, se villanegyed.

A házak itt egy-egy keskeny üvegverandából álltak, mögöttük pedig szoba, konyha. Hátral budi, elől jégverem. Nagyapa elmagyarázta, hogy nekünk, akiknek több jutott, szeretnünk kell a szegénygyerekeket. Azt ugyan nem mondta, hogy engedjük be őket a kertbe, de hát rácson át szeretni ugye csak moziban lehet.

Jóska görbelábú, girhes fiúcska volt, és tökkopasz. Ebben nem volt semmi különös: kisgyerekkoromban nekem is nullás géppel nyírták a hajam.

Mezítláb mászott be hozzánk, fekete klottgatyában, és nagyokat füttyentett az ablak alatt. Akkoriban még roskadoztak a gyümölcsfák a hegyoldalon, ő pedig elcsámcsogott a korai cseresznye vagy a kajszibarackfa ágaiban.

– Te, Gyurka! – toppant néha élém. Úgy köll szarni!

Ő volt az egyetlen a környezetemben, aki néven nevezte a dolgokat. Állandó hasmenése volt a cseresznye-idényben. A magokat lenyelte, mint a madarak, azután rendre kitojta őket az orgonabokrok alatt.

Egy szó mint száz, megalakult a csapat. Az eskü szövegét Jóska szavalta el, mi csak utánamorogtuk. Esküszünk az élő Istenre, hogy Fehér Sas csapata – soha egymást el nem hagyja!

Tüzet raktunk, szívtuk az aranyszípkás virginiaikat, néztük a lángokat. Kelenföld felől már egészen közel dübörgött a front.

Azután átcsapott fölöttünk. A villanegyed kiürült, szomszédaink követték a visszavonuló hadsereget. A hegyoldalban csak néhány hozzánk hasonló régi család maradt.

Itt, a romok között alakult újra a csapat. Nagyanyánk háza lett a főhadiszállás, addigra kinőttük már a sufnikat. Őket, az öregeket, a korai cseresznyefa alá tettük, ahol volt egy üres bombatölcsér: nem kellett megásni a sírokat. A kerészek visszaköltöztek vidékre, a kert is gazda nélkül maradt.

Mi pedig összeszedtük a lószert, a puskákat és a gránátokat. Mindenki tartott tőlünk. Tekintélyt vívott ki magának a csapat.

Még a megszállókkal is beszélő viszonyba kerültünk. A kucsmás kiskatonákkal, akik esténként átfésülték a romokat. Megfúrtunk, és két téglá közé szorítottunk egy-egy színes rakétát. Alig lőttük ki őket, megérkeztek az oroszok.

Lett egy lány is a csapatban, Kósa Inci, aki – akárcsak Jóska – a Vércse utcában lakott. Belé volt szerelmes a Fehér Sas. Reménytelenül: mi akkor hirtelen nővésnek indultunk, azon a tavaszon, de Jóska apró, görbelábú fiúcska maradt.

És kopasz. Ráadásul lilára festették a kobakját, mint egy húsvéti tojást. Incinek két ágaskodó copf volt a feje búbján, nagy lány lett belőle, Fehér Sasnál fél fejjel magasabb.

Jóska egyre elkeseredettebben robbantgatott. Rohambili billegett a fején, a klottgatya fölé, az övébe, kézigránátokat dugdosott.

Volt mindenféle azokból is. A fanyelűek, amiket a honvédek dobáltak, a tojás és a kukoricagránát, valamennyi között a legalattomosabb. Később – mondják – be is tiltotta valamelyik emberbarát szervezet.

Tény, hogy egy ilyen kukorica detonált Jóska kezében. Tele lett a hasa apró repeszekkel, néhány szilánk az arcába is jutott. Emlékszem, nézett rám, lucskosan, kétségbeesetten. A szemében néma, állati bizalom. Elvégre én voltam a barátja. Mi voltunk a csapat.

Igazi hős azonban még így se lett belőle. Inci nekem mutatta meg a bugyiját, ő pedig – bepólyázva bicegve is csak a régi, lilafejű kisfiú maradt.

Azután helyreállt a rend. A nyugatosok házaiban idegenek éltek, a katonák eltakarították a romokat. Nagyanyámékat exhumálták. Feltárták a bombatölcsért, és identifikálták – mennyi új szó! – az elhunytakat.

A bajonetteket kátránypapírba csavartuk. Nem tartottuk meg csak a rohambiliket. Ősszel pedig megkezdődött a tanítás, anyám internátusba – amolyan javítóintézetbe – adott.

Amikor kikerültem onnan is, már sercegett a szakállam. Távoli emlék volt csak a sufni, a front.

*

Múltak az évek. Belőlem buszkalauz lett, bőrtáskával a nyakamban jártam a várost. Öcsém tanított egy Tisza-parti faluban. Pap Jóska továbbra is a régi, üvegverandás házban lakott, de hogy mi lett belőle, azt nem tudom. Egyszer,

hajnalban, utazott a buszomon. Nem kértem tőle jegyet, egymásra néztünk, némán, komoran.

Azután újramezdődött a lövöldözés. A béke soha nem tartott sokáig a hegyoldalon. Akkor láttam utoljára őt. Baktattam a kettes végállomása felé, a Lejtő úton. Vércse utca sarkán állt valami teherautó, és fegyvereket – dióverőket – adogattak fel a ponyva alá zubbonyos, micisapkás alakok. Egy pillanatra megálltam. Köszöntünk volna egymásnak? Mindegy. Nem hívtak. Nélkülem állt össze a csapat.

Ez hajnalban történt, én pedig kétrészes beosztásban voltam aznap. Így mondták, aki csak csúcsforgalomban dolgozott. Amikor végeztem, már nem állt ott a teherautó. Még nem volt dél, a hegy csúcsán kisütött a nap.

Akkor kezdődött a fegyverropogás. Megálltam a Lejtő út és a Vércse utca sarkán, ott, ahol a kövér Frédi lakott. Az első golyó jajongva csapódott a sövénybe. Gellert kapott.

Rám lőttek, kétségtelenül. Nem volt kívülem senki az utcán. De honnan? Nem volt mindegy, hogy melyik utca torkolatában hasalok.

Így aztán helyben maradtam. Leporoltam magam, és mentem tovább, fel a hegyre, a bőrtáskámmal a hónom alatt. Otthon felmelegítettem a levest, aludtam egy órát. Négyre lent voltam újra a Lékai téren. Kezdődött a második műszak: a délutáni csúcsforgalom.

Később többször is megálltam a Vércse utca sarkán. Bemértem magam. A zárda ablakából is jöhettek a lövések, de a Csapó-udvar padlástere is erre nyílt. Mindig valami távoli orvlövészt kerestem. Az, hogy a Jóskaék konyhájából lőttek volna rám, eszembe se jutott.

Mindegy, vége lett ennek is. Átcsapott újra a hegy fölött a front. A villanegyed ismét kiürült, most teherautók vitték a határra a fiatalokat.

Jóskáról Svájcban hallottam legközelebb. Az újságok megírták, hogy a genfi tó partján megsütötték a hattyút a magyarok. A képen Fehér Sas szakértő kézzel forgatta a nyársat.

– Éhesek voltak – írta a riporter.

– Gyerekek, hattyúk!

– Én csak egyet látok – morogta Jóska, és piszkálta a tüzet.

Így adtam tovább, harminc éven át. Valahogyan így is történhetett: Fehér Sas szerette a szójátékokat.

Amikor visszakerültem a trópusról, hallottam, hogy a barátom is gályarabságban töltötte ezt a három évtizedet. Megálltam a tónál, ahol annakidején körülültük a tüzet, és azt hittem, hogy minden, igen, minden elmerült a múlt mélyvizeiben. Egyedül maradtam, mint az ujjam. Öcsém nem írt, hazamenni pedig még akkor, harminc év után se lehetett.

A tó partján néha összejöttek a régiek. Hivatalnokok voltak, fogorvosok. Szomorú, magányos emberek. Pap Jóskaék kihullottak a rostán. Kinek is jutottak volna eszébe! Semmivé vált, akiből – mint mondtuk – semmi sem lett.

*

Nem tudtuk, hogy idő kérdése minden. A múlt állóvize kidobja magából a régieket. Keleten megnyíltak a határok, aki tehetett, hazamehetett.

Újra végigbaktattam én is a hegyoldalon. Megnéztem a kertet, a sufni és a régi ház helyét. A korai cseresznye alatt, a bombatölcsérből csak egy alig észrevehető horpadás maradt. Hát igen. Itt szívtuk az aranyzipkás virginiákat, ide, az orgonabokrok alá szartuk a cseresznyemagot.

Néha megáll előttem ő is, a barátom. Girhes fiúcska, görbelábú és tökkopasz. Esküszünk az élő Istenre – mondja. Folyik az orra, és könnybe lábad az én szemem is. Ide, ebbe a sarokba temettük a bodzasípokat.

Kósa Inciék kivándoroltak. Ki tudja, merre. Az a két ágaskodó copf a feje búbján! Ma már nem látni ilyen lányokat.

A kövér Frédi kopasz. Lefogyott.

– Te vagy az – mondja. Megismertelek.

Micisapka és rojtos pulóver. A nadrágja szakadt.

– A Jóska? – kérdezi. A szájában feketék a fogak.

– Hazajött ő is. Itt állt, ahol most te állsz. Azt mondta, házat épít.

Keresi a szavakat.

– És? Felépítette?

Frédi legyint. Megy vissza a házba:

– Á, dehogy.

A járdaszegélyek töredeznek. Itt kapott gellert a golyó. Még nem volt dél, a hegy csúcsán fehéren a nap.

Nézem a zárda homlokzatát, a Csapó udvaron a padlásablakokat. Mind a kettő túl messzire van. Ő lőtt volna rám, a barátom? Ez volt a búcsúja? Hogy még egyszer, utoljára, megugráltatott.

Megyünk fel a hegyre. Néha rám néz: nem is olyan alacsony. Soha egymást! A szemében néma, állati bizalom. Elvégre én voltam a barátja. Én vagyok a csapat.

A Lejtő úton egyre több az idegen. Megveszik a Frédi telkét, a barackosokat. Kacsalábon forgó üvegpálotákat építenek. A kaszálókat lebetonozzák, parkoló lesz belőlük. Zöld övezet. Irodaházak, ott, ahol a korai cseresznye és a kajszi-barack.

Nem játszanak: véreket tartanak. Mindenki mindenki ellen. Kit érdekel az összetartozás! Fehér Sas. A csapat.